

ממתק לישבת

זמני השבת
יחסי תלמידי חסידים
6:39 6:28 6:37 6:21
7:37 7:37 7:35 7:35
אאת השבת

מה בתבילה?

תל-אביב-יפו
Tel-Aviv-Yaffo
P.P. - שולם
67'ש

תקציר: צ'רנוביץ, בשנות השלטון הסובייטי. חג הפסח מתקרב, וסבל יהודי פנסה להעביר חבילת מצות, אך נתפס על ידי שוטרים.

מעקב צמוד

מאת עוזי קפלון

תקציר: צ'קו מודה: "פנצ'רתי את האוטו שלך בכונה, על מנת לנקם בדניאל!" אבל הבלש אמנון לא מתרגש. הוא דוקא חושב שצ'קו יוכל לעזור לו

צ'קו מתהפף לטובה

"אז לדעתך, המשיך הבלש לטוות בקול את חוטי המחשבה, "הגנבים הללו מחפשים דוקא אותי. זו גם דעתי, ואני שמח שאיתה חושב כמוני. תראה, צ'קו, אולי אתה, בתור המנהיג השכונתי של הילדים כאן, כפי שאני מבין, תוכל לרחוח פה ושם ואולי לגלות עקבות... מה דעתך?"

גאות המנהיג זקפה את קומתו של צ'קו. הוא התרומם מן הספסל ולחץ את ידו של הבלש. "אשתדל", אמר קצרות וגם... אה... תודה על ההתחשבות".

מר אמנון צחק. "וחסל סדר פנצ'רים! ובקשר לבן שלי, דניאל, אל תדאג. אני מבטיח לך שברגע שהוא יראה שאיתה מנהיג רציני שעוזר לאנשים הכנונים, הוא יעריך אותך לפחות כמו כל הילדים אם לא יותר!"

יצאנו החוצה כחבורה אחת. בחוץ, תחת השמש הקופחת, המתינה כל החבורה של צ'קו, לראות אותו "ממלא את הרב מיס" כפי שספם. אבל צ'קו בכלל לא התיחס אליהם. הוא היה שקוע בשיחה עם ר' יוסף יצחק! מר אמנון פנה אל בנו שהמתין אף הוא מסקרן בחוץ ושיניהם הסתלקו הביתה; צ'קו ור' יוסף יצחק החליפו לחיצות ידים ונפרדו בחיוכים!

"רגע, רגע! צ'קו, נזעקו כל החברה. מה קורה פה?! בשביל זה 'התבשלנו' בחוץ בשמש חצי שעה? מה אתה נותן לו ללכת ככה, יבש.. אה? כמה הם שלמו לך, תגידי".

ר' יוסף יצחק נפנה לאחור. "סליחה, צ'קו. באמת, לגמרי שכחתי. בבקשה, כלי לרשותך. מלה זו מלה!"

אבל צ'קו נענע בראשו לשלילה. "לא תמיד חזבים להחזיר!", פסק בנחרצות ופתאום חיך, כשתפס שחזר בדיוק על מלותיו של מר אמנון. נגשתי אליו. "צ'קו, שמע, אם צריך עזרה או משהו, בענין הזה

של מר אמנון, אז תהיה בקשר, בסדר?". הוא חיך. "בטח. עכשו כלנו חברים, בשביל לעזר לאבא של דניאל. נהיה בקשר", הוסיף.

"חג שמח!", עניתי לו ונפרדנו, מתפעלים מכוחן המפלא של מלים נכונות וטובות, להפך לבבות.

רק יומים חלפו מאז החג. אני יושב בבית וקורא ספר. היתה זו שעת ערב. דפיקות בדלת. נגשתי לפתח. צ'קו עמד בפתיח! הזמנתי אותו להכנס אך הוא רמז לי לצאת אליו. הודעתי לאמא שאני יוצא לכמה דקות והתלוויתי אליו החוצה.

"לא נעים לי לשבת אצלך בבית ולדבר על דברים מפחידים. אמא שלך עוד גלולה לאסור עליך להתעסק בענין הזה וזהו". עצרתי אותו. הייתי חיב לומר לו את האמת. "צ'קו! אני אין לי סודות מפני אמא ואבא שלי! אגב, מה אתה? אתה לא משתף את אמא שלך בכל מיני דברים?"

"לא", ענה צ'קו קצרות. "אבל, למה?"

"כי אין לי אמא", ענה צ'קו בפשטות. בלעתי את רקי. "ואבא?", העזתי לנסות להציל את המצב.

נפלתי מן הפח אל הפחת. "אבא שלי בדרך כלל בקלא", הלם צ'קו שנית. "כן", הוא גלה התחשבות ברגשותי, "אני יודע שזה לא נעים לשמע את זה אבל זו האמת".

קבלתי אמץ ושאלתי את השאלה שהטרודה אותי כל הזמן. "אז איך זה שדוקא אתה הפכת להיות המנהיג של כל ילדי העשירים שם, בשכונה שלכם?"

"זה בגלל שהם כלם פחדנים ומפנקים. אז כשהם רואים מישהו אמיץ יותר מהם הם מקבלים אליו כבוד. אה... איך קוראים לך?"

"שניאור". "טוב שמע, שניאור, העסק הולך ומסתבך..."

נהנים עם איצי

שלוס לך יוכני היקר,

היום בבקר פגשתי את נתי בבית הפנסת. הוא הגיע, כמוני, לתפלת שחרית והיה נראה לי שמח ומרצה במיוחד. "החג עוד לא הגיע", הזכרתי לו. "מה אתה כל כך מאשר?"

"אני שמח פשוט כי אני בן חורין!", ענה לי נתי בקול חגיגי. "זהו, יצאתי ממצרים ואני משחרר!". "אתה... יצאת ממצרים?!", נסיתי להבין אם נתי מתלוצץ.

"כן בהחלט", נתי דוקא היה רציני לחלוטין. "מצרים היא לא רק הארץ מדרום לסיני, שסגרה על בני ישראל. מצרים, היא גם משל לכל דבר שעושה לנו צר, שסוגר עלינו ומפריע לנו לעשות דברים טובים. ואני, הבקר, הצלחתי לצאת ממצרים שזכה".

"איך? ספר לי...", בקשתי בסקרנות.

"פשוט מאוד", שתף אותי נתי בגלוי לב. "אתה הרי יודע כמה אני אוהב להאריך בשנה, כזה אני... עצלן בבקרים. הבקר, מתחת לשמיכה החמה, הבנתי פתאום שהעצלות הזאת, היא בעצם 'מצרים'! אם אני אתגבר עליה, אהיה בן חורין, אוכל להיות משחרר מן המדה הלא טובה הזאת. זנקתי מהמטה, והנה אני כאן, מתכונן בשמחה לתפלה במגן..."

שולך אלי

בנית משפחת גאולה

אפא: כדאי לךם פאוד לנחם היום בצעהרים! כך תוכלו להשאיר ערים עד סוף הסדר!

ציפי: בטח! אנחנו בשום פנים ואופן לא פוכנים להפסיד את הבקור של אליהו הנביא!

פיני: ננוח בצעהרים וכבו בקל שנה, בשעה פאחרת בלילה, בשנהרות דולקים והדלת פתוחה, נרגיש איך האורח הפיחד נכנס לבקור...

אבא: גם הלילה האריך של הגלות, הנה פגיע לסופו. הדלת לקראת פשיח צדקנה, כבר פתוחה לרוחה. הטרות, הרבה נרות של מעשים טובים - כבר דולקים. אנחנו כבר יכולים להרגיש שהנה, הוא בא... ההפוך תלוי רק בנו. אם נתאפץ פאוד להוסיף במעשים טובים, נצליח לגרם לכך שגם העינים שלנו, הרגילות, יראו את אליהו הנביא - מבשר הגאולה, ואת פשיח צדקנו - פגיע ופא.

מצות לחג הפסח.

היא לא שמרה שבת, לא הקפידה על פשרות. גם התנאים האוביקטיביים לא היו פשוטים כלל. אבל היא הקפידה מאוד שיהיה בבית לילסדר ושבני הבית יחגו את חג הפסח ויזכרו את יציאת מצרים, עם כל הסמליות שבדבר.

סים החסיד הזקן את עדותו ואני וחברי הרבנים התרגשנו מאוד מהספור.

בתוך כך מסר לי הבן את מספר הטלפון של אמו, שם במוסקבה, וטלפנו אליה. היא ידעה לדבר יידיש רצופה. אמרתי לה בהתרגשות:

"אנחנו מקימים מצות מצה רק שבוע אחר בשנה, אבל את קימת את המצוה הזאת בכל לילה ולילה בשנה. איני יודע אם מבחינת ההלכה המצות שלך היו פשרות, אבל ברור לי כי הן היו קדושות ויקרות מאוד לפני בורא עולם."

האם עודנה על הקו, ואנחנו מוסיפים לשוחח עם בנה. רוסית אינני יודע והוא טרם למד עברית, ועלכן דבר עמנו אנגלית. לא היה לי עוד צל של ספק בדבר יהדותו. פניתי אליו ואמרתי לו - "אחינו אתה. אך מהיום, לא גרגורי יהיה שמך, אלא גרשון!"

והאם מעבר לקו נסערת ונרגשת. "כן! כן!", קוראת היא, "גרשון - זה בדיוק השם שבעלי המנוח נתן לבננו בזמן ברית המילה שלו, לפני ארבעים ושנים שנים!"

סיפור: הרב ישראל מאיר לאו, רבה הראשי של תל-אביב-יפו

כי גם כאשר 'צרה ויגון אמצא', בכלזאת 'בשם השם אקרא: אנא השם מלטה נפשי', הסביר הזקן.

כעת עמדו לפני גרגורי, העולה החדש, ולצדו חסיד חב"ד ישיש, אף הוא ממוסקבה, שבא להעיד על יהדותו. ספר החסיד הישיש לביית הדין את הספור הבא:

אמו של גרגורי, אותה רופאת ילדים ומנהלת מחלקה, היתה בעבר מעשנת כרונית. היא עשנה שנים-שלוש חפיסות סיגריות ליום. אולם מדי לילה, קדם לכתה לישון, נהגה להפריש סיגריה אחת ולהניחה בארון הבגדים שבחדר-השנה, בתוך קפסת קרטון מיחדת. כל לילה - סיגריה.

אחת לשנה, לאחר פורים, הייתי מגיע אליה, וזה היה פעין אות מסכם בינינו - היא היתה מוסרת לי פשלוש-מאות וחמשים סיגריות, שצברה במשך השנה, ואני הייתי משיג תמורתם כמה קילוגרמים של קמח, אותם הייתי מוסר לה כדי שתוכל לאפות

מישראל, מאירופה ומאצרות הברית - לפגישה עם ראשי השלטון בקרמלין, ועם קהלות יהודיות בערים מוסקבה ולינגרד. הגענו לשם באחד במאי, חגם של הקומוניסטים. מוסקבה היתה צבועה אדם.

אני וחברי קימנו את הפסוק "את אחי אנכי מבקש", וחפשנו יהודים. כך הגענו לשכונה במוסקבה, מרינה-רושצ'ה שמה. מצאנו שם בית-כנסת של חסידי

חב"ד, עשוי עץ, ושתי קבוצות של יהודים. מקצתם מפלגים בשנים, ומקצתם צעירים בעלי-תשובה, מזקנים ומעטרים בציציות. אחרי יותר משבועים שנות חנוך אתאיסטי פכרני ברור שראינו בכך נס גדול.

המתפללים כבדו אותי בתפלה לפני התבה. על עמוד החזן מופיע בדרך-כלל אחד משני הפסוקים - "שוייתי ה' לנגדי תמיד", או "דע לפני מי אתה עומד". יוצא מן הכלל היה עמוד התפלה שמולו נצבתי עתה. ארבע מלים מן ההלל עטרו אותו: "אנא השם מלטה נפשי".

המלים הללו חממו את לבי בקר העז. בסוף התפלה שאלתי את אחד מזקני המתפללים, מדוע נבחר פסוק זה דוקא, שלא כמקבל בכל העולם. הוא ספר לי, מעדותו האישית, כי בית-כנסת זה הוקם ברשותו האדיבה של לנין, בשנת תרע"ח, זמן המהפכה. "ראינו לאיזו תקופה אנו נכנסים, ורצינו לבטא בדרך כלשהי שגם אם הם שולטים בגופים שלנו - הנשמות ברשותנו ושיוכות לקדושת-ברוך-הוא בלבד. לכן קבענו את השלט הזה, המזכיר לנו

קוראים בענין

מצות כל השנה

אלה היו הימים הראשונים לאחר נפילת מסך הברזל. שגרי ברית-המועצות החלו להפתח ופרץ גל חדש של עליה יהודית לארץ. ישבתי בלשפתי, לשפת הרב הראשי לתל-אביב-יפו, ואני ועוד שני רבנים שמשנו בית-דין מיחד לטפול בבעיית הלכתיות הקשורות בעולים החדשים.

לפתע נכנס ללשכה רופא כבן ארבעים ושנים, שהגיע יום קדם לכן מברית-המועצות, עם אשתו ושתי בנותיו. האיש הגיע ללא מסמכים המעידים על יהדותו, ובא לקבל מאתנו אשור שהוא אמנם יהודי. הוא הביא עמו עדים, כדי שיעידו לפנינו על היותו יהודי.

העדים העידו כי שני הוריו של הרופא, גרגורי שמו, יהודים. אמו, שנשארה במוסקבה, היא רופאת ילדים, מנהלת מחלקה. אביו, שהיה רופא כירורג, הלך לעולמו.

בין העדים היה אחד שחזונו ועדותו הרשימו אותי במיוחד. חסיד חב"ד, בא בימים, זקנו הלבן יורד על-פי מדותיו והוא חובש קסקט טיפוס. מראהו החזיר אותי באחת לבקורי הקצר במוסקבה, זמן קצר קדם לכן.

באמצע שנת תשמ"ט הזמנתי לברית-המועצות - בתוך קבוצה של ששה רבנים

דמות מהפרשה

אליאב בן זבולון

כשהיינו במצרים, היה השעבוד קשה מאוד. אנחנו, הילדים, היינו מנסים לשמח את עצמנו ברכים שונות, שבראשן למוד התורה. אך היו גם כל מיני אמרות וספורים מצחיקים, שעזרו לנו לשמר על מצב הרוח.

אחד מאותם ספורים היה כך: בן ישראל אחד סים את העבודה הקשה, ופנה ללכת לביתו עם תרמיל כלי העבודה. והנה עובר במקום אחד השוטרים היהודים, רכוב על סוס.

"בוא אקח אותך הביתה!", אמר לו השוטר. הודה לו האיש ועלה. אך את התרמיל המשיך להחזיק בידיו.

"מדוע אתה לא מניח אותו?", שאל אותו השוטר.

"לא מספיק שאני בעצמי מכביד על הסוס שלך, אניח עליו גם את השק?"... ענה האיש.

והנה כשיצאנו ממצרים, נראה היה לי שאבא שלי מתנהג ממש כמו הבדיחה הזו. תשעים חמורים עמוסים בכסף וזהב יצאו אתנו ממצרים, ובכל זאת צר אבא את המצות על שכמו!

"אבא, למה אתה מחזיק את המצות ביד ולא מניח על אחד החמורים, הסוסים או הגמלים?", שאלתי.

ואבא השיב: "המצות הן מצוה! מרב שאני אוהב את המצוה, אני רוצה לכבד ולהרגיש אותן בכל רגע ורגע!"

מחכימים ונהנים

דם ישראל

לקראת חג הפסח בקר רבי לוי-יצחק מברדיצ'ב במאפיות המצות שבעירו. הוא בדיק לא רק את סדורי הכשרות ואת ההדורים שבתהליך האפיה, אלא גם שוחח עם הנשים והנערות שעמלו על רדוד הבצק ושאל אותן לתנאי עבודתן. לחרדתו שמע מהן כי העבודה קשה מאוד, וכי מנהלי המאפיות מעבידים אותן מבקר עד ערב, תמורת שכר זעום.

נכנס הצדיק לבית-המדרש וזעק: "שונאי ישראל מעלילים עלינו שאנו לשים את המצות בדם נוצרים. זה שקר וכזב - לא בדם נוצרים לשים את המצות, אלא בדם יהודים, דמן של בנות ישראל העובדות עבודת-פרך במאפיות המצות".

מגלים עולם

כבר בימי קדם סחרו אנשים זה עם זה ושלמו בצורות שונות: בשטרות ומטבעות כסף, בחפצי ערך, בסחורה או בתוצרת וכו'. להרבה אנשים לא היו אמצעים מתאימים לשמר את כספם או את חפצי הערך שברשותם, ולכן פנו אל הצורפים, אותם בעלי מלאכה שממילא התעסקו עם כסף והחזיקו כספות, ובידיהם הפקידו פעמים רבות את כספם.

הצורפים הרשו לעשות שמוש בכסף, להלוות אותו לאחרים ולסחר בו, עד שידרשוהו בעליו, ובדרך זו גם גרפו רווחים. זו היתה ראשית הבנקאות המסחרית.

השם 'בנק' נולד באיטליה, בימי הביניים. חלפני הפספים נהלו את עסקיהם בשוק, בדוכנים שנקראו "באנקו" (ספסל) ומכאן צמח שמו של ה'בנק'.

